

Kako preprečevati različne oblike nasilja nad LGBTI+ otroki in mladimi, ki svojo spolno identiteto in spolni izraz izražajo na načine, ki so v družbi prepoznani kot spolno nenormativni?

Priručnik za strokovnjake, ki delujejo
na področju izobraževanja, zdravstva,
družinskih združenj in organizacij za
zaščito otrok, medijev in javnih prostorov

PROJEKTNI PARTNERJI:

University of Ljubljana
Faculty of social work

PODPORNE ORGANIZACIJE:

ŽURNALISTŲ ETIKOS
INSPEKTORIAUS TARNYBA

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Περιφερειακή Διεύθυνση Α/θμιας & Β/θμιας Εκπαίδευσης Κεντρικής Μακεδονίας

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Projekt »Raznolikost in otroštvo: spreminjanje družbene naravnosti do spolne raznolikosti otrok v Evropi« financira Program za pravice, enakost in državljanstvo (2014 – 2020) Evropske unije (REC-RDAP-GBV-AG-2018-856680).

Vsebina publikacije ne odraža uradnega stališča Evropske unije. Odgovornost za pripravo informacij in pogledov, izraženih v publikaciji, v celoti prevzemajo avtorji publikacije.

KOORDINATOR PROJEKTA

Universitat de Girona

PROJEKTNI TIM V SLOVENIJI:

Univerza v Ljubljani, Fakulteta za socialno delo:izr. prof. dr. Mojca Urek,
as. Anže Jurček, mag. soc. del. in Andrej Poglajen, mag. soc. del.

AVTORICA PRIROČNIKA:

Bea Sándor

PREVOD:

Mateja Petan

GRAFIČNO OBLIKOVANJE

Zsolt S. Szabó

2020

To delo je izdano pod licenco Creative Commons Priznanje avtorstva-Deljenje pod enakimi pogoji 4.0 Mednarodna licenca (CC BY-NC-SA 4.0).

Raznolikost in otroštvo:

spreminjanje družbene naravnosti

do spolne raznolikosti otrok v Evropi

Kazalo

0 Uvod 9

1 Terminologija 13

2 Nasilje nad LGBTI+ otroki: opredelitev, oblike in učinki 25

2.1 Homofobija, bifobija, transfobija in interfobija
kot nasilje na podlagi spola 27

2.2 LGBTI+fobično nasilje v izobraževalnih okoljih 30

2.3 Institucionalno nasilje nad interspolnimi otroki 32

2.4 Nasilje v intimnih partnerskih odnosih istospolno
usmerjenih in transspolnih ljudi 34

2.5 Nasilje v družini 35

2.6 Mediji 38

2.7 Zaključki: nasilje nad LGBTI+ otroki in mladimi v vsakdanjih
izkušnjah izvajalcev služb 38

3 Vključujoča reprezentacija: ključ do prekinitve molka in utišanja **41**

4 Naravnost, ki podpira LGBTI+ otroke in mlade: zgledi **49**

4.1 Temeljna načela za strokovnjake, ki delajo z LGBTI+ otroki in mladimi **52**

4.2 Preprečevanje **55**

5 Kaj lahko storite že danes? **57**

5.1. Afirmativni in podporni koraki **58**

5.2. Vsi strokovnjaki_nje, ki delajo z otroki in mladimi, zmorejo in morajo **59**

6 Seznam virov in organizacij **63**

7 Seznam literature **67**

A large, stylized red letter 'B' is positioned on the left side of the page, partially cut off by the edge. The background is a solid teal color.

Uvod

Pričujoči priročnik smo pripravili v okviru projekta »Raznolikost in otroštvo: spreminjanje družbene naravnosti do spolne raznolikosti otrok v Evropi« (DaC).

S povzetkom glavnih rezultatov želimo s projektom ozaveščati ljudi in zmanjševati predsodke, obenem pa izboljšati zaščito pred nasiljem in bolje podpreti LGBTI+ otroke in mlade, ki svojo spolno identiteto in spolni izraz izražajo na načine, ki so v družbi prepoznani kot spolno nenormativni.¹ Cilj projekta DaC je zainteresirani javnosti zagotoviti učinkovita orodja in okrepiti dobro počutje in temeljne pravice LGBTI+ otrok in mladih, ki svojo spolno identiteto in spolni izraz izražajo na načine, ki so v družbi prepoznani kot spolno nenormativni, obenem pa omogočiti bolj poglobljeno poznavanje razsežnosti nasilja, ki ga doživljajo, ter okrepiti njihovo moč. Cilj projekta DaC je tudi vključiti varovalne standarde za otroke na raznolikih področjih in zainteresirani javnosti omogočiti, da bi jih bolj zavarovala pred škodo, zlorabo in nasiljem.

1 Organizacija združenih narodov za statistične namene opredeljuje "mlade" kot ljudi med 15. in 24. letom starosti. Po tej opredelitvi so torej otroci osebe, mlajše od 14 let. Kljub temu je treba omeniti, da 1. člen Konvencije Združenih narodov o otrokovih pravicah kot "otroke" omenja osebe do 18. leta starosti. <https://www.un.org/development/desa/youth/what-we-do/faq.html>

Ključna strokovna področja, na katerih delujemo, so:

1. izobraževanje;
2. zdravstvo;
3. družinska združenja in organizacije za zaščito otrok;
4. mediji;
5. javni prostori in projekti v skupnosti, ki vključujejo tudi organe pregona ali socialne delavce in delavke.

Veseli nas, da naše delo podpirajo številni strokovnjaki, ki delajo z otroki. Vendar pa primerjalna analiza, ki temelji na devetih poročilih o nacionalnih raziskavah, ki so jih pripravili partnerji v projektu Raznolikost in otroštvo, kaže, da je nujno treba vključiti LGBTI+ vsebine v učni načrt usposabljanja vseh poklicev, ki delajo z otroki in mladimi: strokovnjaki_njami s področja zdravstva, vključno s psihologi_njami, učitelji_cami, socialnimi delavci_kami itd. Države bi se morale zavedati pozitivnih obvez, ki jih imajo pri varovanju otrokovih pravic in dobrega počutja, in priskrbeti ustrezne informacije, če bi bilo treba pa tudi podporo in oskrbo. Obenem bi otroci in mladi morali biti vključeni v ustvarjanje družbenih okolij, v katerih bi lahko enakopravno sodelovali tudi LGBTI+ otroci in otroci, ki svojo spolno identiteto in spolni izraz izražajo na načine, ki so v družbi prepoznani kot spolno nenormativni. Naša družba mora spoštovati raznolikost in si dejavno prizadevati zanjo, pri tem pa otrokom omogočiti sodelovanje.

Terminologija

Ljudje pogosto zamenjajo spolno usmerjenost, spolno identiteto, spolni izraz in spolne značilnosti, čeprav je razlikovanje osnova za razumevanje terminologije, ko govorimo o LGBTI+ in heteroseksualno usmerjenih / cis-spolnih ljudeh.²

Spolna usmerjenost se nanaša na zmožnost vsakega človeka, da izrazi globljo naklonjenost, čustveno in spolno privlačnost ter intimna in spolna razmerja do posameznikov drugega, istega ali več kot enega spola.

Spolna identiteta se nanaša na notranje doživljanje spola vsakega posameznika, ki ustreza ali ne ustreza spolu, ki jim je bil pripisan ob rojstvu.

LGBTI+ je kratica za lezbijke, geje, transspolne in interspolne ljudi. + se nanaša na več drugih spolnih usmerjenosti ali spolnih izrazov, tudi queer (kvir), ki ne podpirajo heteroseksualne ali cis logike. Pomeni tudi raznoliko skupino, na katero gledamo kot na skupnost v družbenem in političnem diskurzu.

Izrazi, povezani s spolno usmerjenostjo:

Lezbijka pomeni žensko, ki jo spolno, telesno in/ali čustveno privlači ženske.

2 V Sloveniji je na voljo nekaj dostopnih LGBTIQ+ slovarjev v slovenskem jeziku, ki so jih izdelale nevladne organizacije, na primer slovar društva Legebitra: <https://legebitra.si/lgbtiq-slovar/> in slovar Zavoda TransAkcija: <http://transakcija.si/2017/03/13/slovar-izrazov/>. Slovar ILGA-Europe v angleškem jeziku je dostopen na spletni strani: <https://ilga-europe.org/resources/glossary>. Predlagamo, da uporabljate vsa gradiva.

Gej je moški, ki ga spolno, telesno in/ali čustveno privlačijo moški. Izraz »gay« se v angleščini uporablja tudi kot splošen izraz za človeka, ki ga privlačijo ljudje istega spola, vključuje pa geje, lezbijke in biseksualno usmerjene ljudi.

Biseksualno/panseksualno usmerjeni ljudje so ljudje, ki jih čustveno in/ali spolno privlači več kot en spol. Ppanseksualna usmerjenost pa pomeni, da spol ni odločilen dejavnik pri čustveni ali spolni privlačnosti do drugega človeka. Med obema ni jasne distinkcije in je sam pomen zelo odvisen od samoidentifikacije človeka.

Z izrazom **aseksualno** usmerjeni ljudje se nanašamo na ljudi, ki ne čutijo spolne privlačnosti ali s tem povezane želje, da bi imeli spolna razmerja. Aseksualno usmerjeni ljudje nimajo enakih izkušenj in preferenc, zato imajo lahko raznoliko spolno usmerjenost. Prav tako ne drži pogost stereotip, da aseksualne osebe nimajo romantičnih in partnerskih razmerij.

Črka »T« v kratici LGBTI+ se nanaša na **spolno identiteto**:

Trans / transspolnost je splošen pojem, ki se nanaša na tiste ljudi, katerih spolna identiteta in/ali spolni izraz se razlikuje od spola, ki jim je bil pripisan ob rojstvu. Izraz vključuje, vendar ni omejen na: moške in ženske s transspolno preteklostjo in ljudi, ki se identificirajo kot trans, transseksualni, transspolni, transvestiti/cross-dresserji (ljudje, ki se preoblačijo v oblačila, ki so po družbenih normah pripisana osebam drugega spola, kot je oseba sama, ali kot je bilo osebi pripisano ob rojstvu), androgini, aspolni (oseba se ne identificira z nobeno spolno identiteto oz. čuti popolno odsotnost lastne spolne identitete), spolno raznolike ali katerekoli druge spolne identitete in/ali spolni izraz, ki ne ustreza standardnemu cispolnemu moškemu/ženski. Trans ljudje svoj spol izražajo z izbiro oblačil, telesnimi spremembami (vključno z operativnimi posegi) ali drugimi oblikami spolnega izražanja.

Tranzicija pomeni proces potrditve posameznikovega_činega spola, kadar se ta ne ujema s spolom, pripisanim ob rojstvu. Ta proces vključuje tudi nekatere ali vse od naslednjih družbenih in pravnih prilagoditev: razkritje pred družino, prijatelji in sodelavci; oblačenje in vedenje v skladu z izbranim spolom; spreminjanje človekovega telesa ob pomoči hormonske terapije, operativnih posegov ali druge obravnave; sprememba imena in/ali spola na pravnih listinah; in izpolnjevanje drugih pravnih ali pravosodnih postopkov glede na nacionalno zakonodajo.

Pravno priznanje spola je postopek, pri katerem je spol trans osebe tudi zakonsko priznan ali dosežek procesa potrditve spola. Države lahko uveljavijo različne pogoje, ki opredeljujejo, kdo je upravičen do pravnega priznanja spola. Prisilna sterilizacija, prisilna razveza zakona, obvezna diagnoza duševne bolezni in starostna omejitev so pogoji, ki lahko kršijo posameznikove_čine človekove pravice, ko poskuša doseči pravno priznanje spola. Slovenski upravni organi uporabljajo izraz »pravno priznanje spola«.

Potrditev spola se nanaša na proces, pri katerem ljudje potrdijo spol, v katerem živijo, da bi bolje izrazili lastno spolno identiteto. Ta proces pogosto vključuje medicinsko pomoč, vključno s hormonsko terapijo in operativnimi posegi, ki ga trans ljudje sprejmejo, da bi svoje telo uskladili s svojim spolom. Ta proces pa vključuje nekatere ali vse od naslednjih družbenih in pravnih prilagoditev: razkritje pred družino, prijatelji in sodelavci; oblačenje in vedenje v skladu z izbranim spolom; spremembo človekovega telesa ob pomoči hormonske terapije, operativnih posegov ali druge obravnave; spremembo imena in/ali spola na pravnih listinah; in izpolnjevanje drugih pravnih ali pravosodnih postopkov glede na nacionalno zakonodajo. V sodbi v zadevi *P. proti S. in Cornwall County Council* je Sodišče Evropske unije potrdilo, da je potrditev spola v zakonodaji Evropske unije vključena v obseg pritožbenega razloga na podlagi »spola«.

Operativna potrditev spola: operativni poseg, pri katerem uskladijo primarne in sekundarne spolne znake telesa trans osebe z njegovo_no spolno identiteto.

Številni ljudje sebe opredeljujejo zunaj moško-ženskega binarnega sistema.

Nebinarnost je splošen pojem za več spolnih identitet, ki so zunaj moško-ženske binarnosti; denimo aspolnost (če se človek opredeli kot brezspoln_na) ali spolna fluidnost (če človek čuti, da njegova spolna identiteta prehaja med več spolnimi identitetami). Nekateri nebinarni ljudje se opredeljujejo kot trans, nekateri pa ne.

Kvir (Queer) je izraz, ki se nanaša na ljudi, ki spolne usmerjenosti in spolne identitete ne doživljajo kot binarne kategorije (heteroseksualen_na ali gej / lezbijka, moški / ženska). To je skupen izraz za ljudi, ki niso heteroseksualno usmerjeni in/ali cispolni. Prav tako pomeni politično opredelitev: tisti, ki se opredeljujejo kot kvir ne nasprotujejo le heteronormativnim strukturam, temveč tudi tradicionalni politiki prevladujočih LGBT gibanj. Izraz uporabljajo tudi v akademskem okolju in vključuje ljudi, ki niso heteroseksualno usmerjeni; vključuje lezbijke, geje, biseksualno usmerjene, transspolne in interspolne ljudi. »Kvir teorija« izziva heteronormativne družbene norme, ki zadevajo spol in spolnost, in izraža prepričanje, da so spolne vloge družbeni konstrukti. Tradicionalno je pojem »kvir« veljal za psovko in ima zato za nekatere ljudi še vedno negativen prizvok. Kljub temu so številni LGBTI+ ljudje ta izraz ponotranjili kot znamenje ponosa.

Biološki spol se nanaša na primarne in sekundarne spolne značilnosti, vključno z geni in kromosomi. V pravnem pogledu je spol običajno pripisan ob rojstvu in ga v tradicionalnem smislu pojmujejo kot sestavljenega iz dveh vzajemno izključujočih se skupin: moške in ženske. Ta označba pa ne odraža stvarnosti številnih ljudi, saj spol, pripisan ob rojstvu, morda ne ustreza spolnemu izrazu ali spolni identiteti posameznika_ce.

Z izrazom **spolne značilnosti** mislimo na kombinacijo telesnih značilnosti, vključno s primarnimi spolnimi značilnostmi (navzočimi ob rojstvu), sekundarnimi spolnimi značilnostmi, ki se pokažejo v času pubertete, in pogosto terciarnimi spolnimi značilnostmi, ki so večinoma priučene.

Izraz **interspolnost** se nanaša na celo vrsto telesnih značilnosti ali variacij, ki so na robu ali onkraj stereotipnih idealov o tem, kaj je moško in kaj je žensko. Interspolni ljudje se rodijo s telesnimi, hormonalnimi ali genetskimi značilnostmi, ki niso prepoznane kot ženske ali moške, ali pa s kombinacijo ženskih in moških značilnosti. Obstajajo številne oblike interspolnosti; ta izraz torej pomeni spekter ali splošen pojem in ne ene same kategorije. Zato interspolni aktivisti raje uporabljajo izraz »spolne značilnosti« (denimo, ko govorimo o zaščiti pred diskriminacijo). Ne obstaja eno samo nespremenljivo stanje, ki bi mu rekli »interspolni status«, zato uporaba izraza »spolne značilnosti« odraža dejstvo, da interspolnost pomeni telesno izkušnjo in predstavlja le del posameznikove_čine identitete.

Endospolnost pomeni nasprotje od **interspolnosti**. Pomeni, da se je človek rodil s telesnimi spolnimi značilnostmi (npr. kromosomi, hormoni, genitalije), ki ustrezajo konvencionalnemu binarnemu pogledu na ženski/moški spol.

Cis / Cis-spolni / Cis-seksualno usmerjeni ljudje so ljudje, ki aktivno ali pasivno ostanejo znotraj družbenih norm spola, ki jim je bil pripisan ob rojstvu.

Heteronormativnost / heteroseksizem / cis-normativnost / cis-seksizem / endonormativnost / endoseksizem so kulturne in družbene prakse, ki moške in ženske navajajo k temu, da verjamejo, da je heteroseksualna spolna usmerjenost dejstvo, da sta cis-spolnost in endospolnost edini možni različici spolnosti, spola in spolnih značilnosti, kar nakazuje, da je heteroseksualnost dejstvo, da sta cis-spolnost in endospolnost edina možna načina, ki veljata za »normalna« ali »naravna«.

Zaradi heteronormativnosti in cis-normativnosti večina ljudi predpostavlja, da so tudi drugi ljudje heteronormativni in cis-spolni, posledica tega pa je, da si številni LGBTI+ ljudje želijo sebe razkriti v javnosti, da bi bili vidni.

Razkritje je proces spoznavanja, sprejemanja in razkrivanja posameznika_ice kot lebijke, geja, biseksualno usmerjene, trans ali interspolne osebe. Pojem

temelji na heteronormativnosti, cis-normativnosti in endonormativnosti, saj morajo tisti, ki niso heteroseksualno usmerjeni in/ali cis-spolni in/ali endospolni to dejstvo razkriti drugim. Razkritje ni enkratno dejanje, saj se LGBTI+ ljudje odločijo ali pa so prisiljeni razkriti same sebe večkrat v življenju, in sicer različnim ljudem, npr. sodelavcem, novim prijateljem, sosedom in zdravnikom itd.

Diskriminacija povzročata tudi heteroseksizem in cis-seksizem. S tem pojmom se nanašamo na neenakopravno in nepravilno obravnavo, ki lahko temelji na različnih osnovah, vključno z, vendar ne omejeno na: starost, etnično pripadnost, oviranost, spolno usmerjenost in spolni izraz / identiteto in spolne značilnosti. Različne vrste diskriminacije, ki so povezane z LGBTI+ ljudmi, so:

- *Neposredna diskriminacija*: ko je neka oseba na podlagi spolne usmerjenosti ali spolnega izraza / identitete in spolnih značilnosti obravnavana nenaklonjeno v primerjavi z drugimi.
- *Posredna diskriminacija*: ko bi očitno nevtralna določba ali praksa ljudi določene spolne usmerjenosti ali spolnega izraza / identitete in spolnih značilnosti postavila v drugoten položaj v primerjavi z drugimi.
- *Večkratna diskriminacija*: diskriminacija, ki temelji na več kot le eni podlagi.

Homofobija pomeni strah, nerazumno jezo, nestrpnost in/ali sovraštvo, usmerjeno na homoseksualno ali istospolno usmerjene ljudi.

Transfobija se nanaša na negativna kulturna in osebna prepričanja, stališča, naravnost in vedenje, ki temelji na predsodkih, gnevu, strahu in/ali sovraštvu nad trans ljudmi ali raznolikimi spolnimi identitetami in spolnim izrazom.

LGBTI+ fobija je splošna, psihološka in družbena sovražnost, usmerjena proti LGBTI+ ljudem. To je družbeni konstrukt, ki heteroseksualno spolno usmerjenost prikazuje kot edino sprejemljivo spolnost. Spola, ki temeljita na spolu, ki je bil človeku pripisan ob rojstvu, pa kot edina sprejemljiva spola. S tem ustvarja hierarhijo spolne usmerjenosti. Številne feministične avtorice vidijo izvor homo-lezbo-trans-bi-interfobije v seksizmu, ki igra odločilno vlogo pri nadzorovanju spolne usmerjenosti in zatira vsakršno vedenje, ki posega onkraj

meje med spoli. V tem pogledu so homofobija, lezbofobija, gejfobija, transfobija, bifobija in interfobija del istega pojava, vendar jih je treba razlikovati, saj se kažejo na različne načine in so različno izraziti.

Z **nadlegovanjem** mislimo katerokoli dejanje ali vedenje, ki za žrtev ni sprejemljivo (je žaljivo, ponižujoče in/ali zastrašujoče). To za LGBTI+ ljudi pomeni, da je povezano z njihovo spolno usmerjenostjo, spolno identiteto / izrazom ali spolnimi značilnostmi. Obsega izgovorjene besede, kretnje ali pisanje, objavljanje ali razpečevanje zapisanih besed, podob in drugega gradiva. Lahko je enkraten dogodek ali pa se redno ponavlja. Nadlegovanje LGBTI+ ljudi lahko vključuje grožnje, zastraševanje, verbalno zlorabo, neprimerne opazke ali šale o spolni usmerjenosti in/ali spolni identiteti.

Zločini iz sovraštva so kazniva dejanja, ki jih žrtev ali katerakoli druga oseba doživi kot motivirana s sovražnostjo ali predsodki na podlagi rase ali zaznane rase; veroizpovedi ali zaznane veroizpovedi; spolne usmerjenosti ali zaznane spolne usmerjenosti; oviranosti ali zaznane oviranosti; spolne identitete ali zaznane spolne identitete. Dejanje iz sovraštva je katerokoli dejanje, ki ga žrtev ali kdo drug doživi kot posledico storilčevih predsodkov na podlagi njihove rase, veroizpovedi, spolne usmerjenosti, oviranosti ali dejstva, da so transspolni. Vsa dejanja iz sovraštva se ne sprevržejo v kazniva dejanja, vendar je pomembno, da jih prijavimo policiji, ki jih uradno zabeleži. Kazniva dejanja iz sovraštva so: telesni napad, verbalna zloraba, ki vključuje grožnje in žaljivke, in spodbujanje k sovraštvu, kar pomeni, da se nekdo vede tako, da ogroža drugega in razpihuje sovraštvo. Pri tem lahko uporabi besede, podobe, videoposnetke, glasbo in informacije, objavljene na spletnih straneh.

Viktimizacija pomeni, da človek trpi zaradi diskriminacije ali nasilja. LGBTI+ ljudje so pogosto viktimizirani na podlagi svoje spolne usmerjenosti ali spolne identitete.

Sekundarna viktimizacija ali reviktimizacija je vrsta institucionalnega nasilja, ki ga izvajajo državna oblast ali izvajalci socialnih služb in storitev.

Zgodi se takrat, ko žrtev nasilja utрпи nadaljnjo škodo, ki ni neposredna posledica nasilnega dejanja, temveč posledica načina, kako institucije in posamezniki_ce obravnavajo žrtev. Sekundarno viktimizacijo lahko denimo povzročijo tisti, ki v stiku z žrtvijo uporabijo neprimeren jezik ali neobčutljive opazke.

Nazaj k osnovam:

Spol se nanaša na zaznavanje in izkušnjo moškosti in ženskosti, ki jo doživlja posameznik_ca, in na družbeni konstrukt, ki določena vedenja opredeljuje kot moške ali ženske vloge. Čeprav je spol lahko ponotranjen in ga mnogi prepoznavajo kot ločenega od biološkega spola, ni posameznikova_čina odločitev, temveč predpisana identiteta, ki temelji na spolu, ki je bil posamezniku_ci pripisan ob rojstvu. Podlaga za tovrsten konstrukt je izrazita hierarhična kategorizacija, v kateri so vloge in značilne lastnosti, ki so povezane z močjo, samodejno pripisane moškemu spolu. Čeprav se spol tradicionalno nanaša na spolne vloge znotraj spolne binarnosti (moško / žensko), pa koncept »spola« vključuje tudi nebinarne spolne izraze / identitete.

Spolna binarnost je sistem spolne klasifikacije, po kateri so ljudje razdeljeni v dve kategoriji kot moški ali ženske, kar pomeni v dve ločeni, nasprotujoči si obliki moškosti in ženskosti, glede na družbeni sistem ali kulturno prepričanje, ki izključujeta nebinarne spolne izraze / identitete.

Spolni izraz se nanaša na to, kako ljudje kažejo svojo spolno identiteto: način, kako ljudje na spolen način izražajo sebe, denimo s frizuro, oblačili in vedenjem. Nekateri ljudje se predstavljajo kot moški, drugi kot ženske, nekateri kot oboje hkrati ali pa ne želijo, da jih vidimo kot moške ali ženske. To je lahko povezano z biološkim spolom, ki je bil človeku pripisan ob rojstvu, z družbenim spolom ali s spolno identiteto, vendar ne vedno.

Spolna nekonformnost / biti spolno nekonformen pomeni, da nekdo ne ustreza spolnim normam in spolnim pričakovanjem dane kulture. Pomeni, da z

videzom, vedenjem, identiteto in drugimi sredstvi »prestopa« meje družbenih in psiholoških pričakovanj, ki jih pripisujemo določenemu spolu.

Spolno fluidni ljudje so tisti, ki raje ostanejo prilagodljivejši glede lastne spolne identitete, namesto da bi se identificirali z enim samim spolom. Ljudje, ki se identificirajo kot spolno fluidni lahko nihajo med spoloma ali izražajo več spolov hkrati.

Izraz **spolnokviren_na**, če ga uporabimo kot pridevnik, se nanaša na ljudi, ki kršijo spolno razlikovanje, ne glede na to, kako opredeljujejo lastno spolno identiteto; npr. tisti, ki so "kvir" spola, izražajo spol nenormativno ali pa na splošno ne ustrezajo binarnemu spolu moškega in ženske.

Nasilje nad LGBTI+ otroki: opredelitev, vrste, učinki

Negativno:

diskriminacija, nadlegovanje, zloraba, nasilje, stres, ki ga doživljajo manjšine, žalitve, zločini ali kazniva dejanja iz sovraštva, sovražni govor, nasilje v partnerskem odnosu, utišanje, prenizka zastopanost, pomanjkanje informacij

Pozitivno:

vkjučevanje, raznolikost, preprečevanje nasilja, strokovnjaki, ki dajejo podporo, afirmativna psihologija, skupnostno delo za zmanjševanje škode, ozaveščanje, spremljanje, politika preprečevanja, politika obravnave nadlegovanja

Pričujoče poglavje predstavi možne izraze in vrste nasilja nad LGBTI+ otroki, s katerimi se pogosto spopadamo v družbi.

2.1 Homofobija, bifobija, transfobija in interfobija kot nasilje na podlagi spola

Raziskovalci so si enotni, da homofobija, bifobija, transfobija in interfobija temeljijo na predsodkih, nerazumevanju, napačnih informacijah, stereotipih ali strahu in imajo globlje družbene, verske, zgodovinske, kulturne in druge razloge. Ljudje se predsodkov in družbene strukture moči (način, kako naša družba deli ljudi v skupine, kot so moški in ženske, cis-spolni in transspolni ljudje, in vzpostavlja hierarhijo, po kateri je ena skupina privilegirana, druga pa diskriminirana) pogosto priučijo v primarni družini in v drugih družbenih skupinah. Predsodke ohranjajo tudi izobraževalne ustanove in celo državna politika, ki pogloblja neenakost in neenako obravnavo, s katerima se soočajo LGBTI+ ljudje.

Nasilje nad LGBTI+ ljudmi, podobno kot druge oblike nasilja na podlagi spola, je pogosto posledica normativnih pričakovanj, povezanih s spolom. Družba na splošno in različne skupnosti imajo družbena pričakovanja glede sprejemljivih spolnih vlog in oblik vedenja, ki so povezani z njimi. Vsakdo, ki ta pričakovanja krši, lahko postane tarča telesnih ali verbalnih napadov:

- Lezbijke (in biseksualno usmerjene ženske) s tem, ko jih spolno privlačijo druge ženske, kršijo pravila, ki zadevajo ženskost.

- Geji (in biseksualno usmerjeni moški) s tem, ko jih spolno privlačijo drugi moški, kršijo pravila, ki zadevajo moškost.
- Nekateri moški in ženske kršijo pravila, ki zadevajo moškost / ženskost, saj se njihov spolni izraz ne ujema s predpisanim načinom spolnega izražanja (npr. če je spolni izraz moškega videti kot »preveč ženski« ali če je spolni izraz neke ženske videti »preveč moški«).
- Nekatero ženske kršijo pravila ženskosti, saj zahtevajo enako obravnavo, kot si jo zaslužijo moški (npr. v družini, na delovnem mestu ali v javnem življenju).
- Trans ljudje kršijo pravila, ki zadevajo spol, ker zavračajo prepričanje, da spol izhaja iz spolnih značilnosti posameznika_ ce.
- Nebinarni trans ljudje kršijo pravila spola, ker se identificirajo zunaj dveh kulturno sprejetih spolov (moškega in ženskega).
- Interspolni ljudje, katerih telo ne ustreza binarnemu pojmovanju moškega in ženskega telesa, kršijo koncept dveh različnih spolov, ki je kulturno pogojen. Dejstvo, da mora vsako telo ustrezati obveznim normam, je mogoče videti tudi v medicinski obravnavi interspolnih otrok.

Tudi LGBTI+ otroci in otroci, ki svojo spolno identiteto in spolni izraz izražajo na načine, ki so v družbi prepoznani kot spolno nenormativni, so žrtve nasilja na podlagi spola: viktimizirani so, ker izzivajo in spodkopavajo utrjene spolne norme (in strukture moči) v družbi in mikroskupnostih, v katerih živijo.

Učinek nasilja nad LGBTI+ otroki, ki temelji na predsodkih

Žrtve zlorabljanja, diskriminacije in zločinov, ki temeljijo na predsodkih, ne glede na to ali so odrasli ali otroci, pogosteje podvomijo o svoji varnosti, doživljajo depresijo, tesnobo in jezo, kot žrtve zločinov, ki niso motivirani s predsodki. Zločini in kazniva dejanja iz sovraštva ter nadlegovanje v šoli, ki temelji na predsodkih, članom žrtvine skupine dajejo sporočilo, da niso dobrodošli in da niso varni v družbi. S tem je viktimizirana cela skupina, ki ima občutek, da ni zaščitena in varna. Poleg tega pa dejstvo, da je nekdo priča diskriminaciji proti skupini, ki ji pripada, lahko vodi v duševno stisko in manjšo samozavest.³

Trpinčenje na podlagi predsodkov, nadlegovanje ter zločini in kazniva dejanja iz sovraštva lahko na individualni in skupnostni ravni povzročijo poškodbe in stisko. Odzivi na travmatične izkušnje so individualni in posledično različni, vendar jih lahko razvrstimo v več kategorij. Večino odzivov prizadetih ljudi predstavlja preplet spodnjih kategorij:

Čustveni odzivi – strah, občutek sramu, tesnoba, občutek nemoči, negotovost, žalost, depresija, občutek izgube nadzora, krivda, nezaupanje v druge ljudi, preobčutljivost, nenehno spreminjanje razpoloženja in drugi intenzivnejši čustveni odzivi;

Telesni odzivi – omotica, psihomotorične motnje, glavoboli, srčne palpitacije, visok krvni tlak, nizek krvni sladkor, težave s prebavo, razburjenje, težave z govorom, težave z dihanjem, različne stopnje šoka;

3 *Out In the Open: Education sector responses to violence based on sexual orientation and gender identity/expression.* UNESCO, 2016, stran 11.

Vedenjski odzivi – zadržanost, zavračanje komunikacije, osamitev, jokanje, agresija, besedni izbruhi, nepotrpežljivost, zloraba mamil ali alkohola, samopoškodovanje, poskus samomora;

Kognitivni odzivi – izguba orientacije, zmedenost, težave s koncentracijo, težave z govorom, pozabljenost, raztresenost.

Diskurzi, uperjeni proti »ideologiji spola«, ki temeljijo na obtožbah konservativnih in verskih skupin desnega političnega pola. Te skupine trdijo, da organizacije LGBTI+ spodkopavajo »naravne« družbene vrednote, njihov cilj pa je utišati govor o seksualni, spolni in telesni raznolikosti in LGBTI+ ljudeh v šolah, kar spodbuja ohranjanje nasilja nad LGBTI+ otroki.

2.2 LGBTI+ - fobično nasilje v izobraževalnih okoljih

Nasilje v izobraževalnih okoljih, ki je ključen prostor v življenju vseh otrok in mladih, je globalen problem, navzoč tudi v evropskih državah. Raziskave so pokazale:

- da velik delež LGBTI+ učencev_k / dijakov_inj doživlja homofobno in transfobno nasilje v šoli;
- da LGBTI+ učenci_ke / dijaki_nje poročajo o večji razširjenosti nasilja v šoli kot njihovi vrstniki, ki niso LGBTI+;
- da so učenci_ke / dijaki_nje, ki niso LGBTI+, vendar veljajo za tiste, ki se ne podrejajo spolnim normam, tudi tarče tovrstnega nasilja;
- da s šolo povezano homofobno in transfobno nasilje vpliva na izobraževanje učencev_nk / dijakov_inj, možnosti za zaposlitev in dobro počutje.⁴

4 *Out In the Open: Education sector responses to violence based on sexual orientation and gender identity/expression. UNESCO, 2016, p. 14.*

Homofobno in transfobno nasilje se lahko dogaja v mnogih in raznolikih izobraževalnih (in neizobraževalnih) okoljih: v šoli, v okolici šole, v dijaških domovih in na taborih, na poti v šolo ali iz šole, med športnimi in prostočasnimi dejavnostmi, na spletu itd.

»Na papirju lahko velja politika ničelne tolerance do kakršnegakoli nasilja, ampak ali je to mogoče prenesti v prakso? Že če ukrepata samo dva človeka, bo to pozitivno vplivalo tudi na 500 otrok.« (SLOVENIJA, SVETOVALKA, PSIHOLGINJA V OSNOVNI ŠOLI).⁵

S predsodki motivirano nasilje na različne načine vpliva na LGBTI+ otroke in mlade. Tisti, ki jih drugi trpinčijo, pogosteje neupravičeno izostanejo od pouka in se izogibajo šoli in drugim družabnim dejavnostim, kar pogosto vodi v nižje učne dosežke in celo opustitev šolanja.

Spolna neenakost in predsodki na podlagi spola so celo hujši za trans ljudi, ki so še posebej izpostavljeni tveganju za nasilje na podlagi spola, saj morda celo bolj kot LGB mladi spodbujajo tradicionalne spolne norme in vloge.

5 Citate povzemamo po raziskavi *Raznolikost in otroštvo - spreminjanje družbene naravnosti do spolne raznolikosti otrok v Evropi* (Diversity and Childhood – DaC) – (Primerjalna analiza nasilja nad LGBTI+ otroki in mladimi, ki svojo spolno identiteto in spolni izraz izražajo na načine, ki so v družbi prepoznani kot spolno nenormativni), 2020.

2.3 Institucionalno nasilje nad interspolnimi otroki

»V svetu, kjer velika večina ljudi in vlad pozna in sprejema le dva spola (»moškega« in »ženskega«), obstoj interspolnih ljudi in njihovih teles ni priznано. Zdrava interspolna telesa veljajo za »medicinski problem« in »nujne psihosocialne primere«, ki jih je treba popraviti s kirurškimi, hormonalnimi in drugimi medicinskimi, včasih pa tudi psihološkimi sredstvi,« piše Dan Christian Ghattas.

V večini evropskih držav se interspolni ljudje soočajo s patologizacijo in skrajnimi oblikami kršitev svojih človekovih pravic. Interspolni ljudje se po rojstvu, kot otroci, adolescenti in odrasli soočajo z oblikami kršitev, kot so medicinski posegi, operacije, in/ali druge medicinske obravnave brez osebnega, predhodnega in polnega informiranega soglasja. To lahko povzroči psihološke travme in hudo telesno oviranost, ki obsega neplodnost, boleče brazgotinasto tkivo ali izgubo občutka, pa tudi osteoporozo in težave s sečili.⁶

»Interspolni ljudje so se naučili molčati.«

(ŠPANIJA, MEDICINSKA SESTRA, LEZBIJKA).

Interspolni otroci se spopadajo s tveganjem, da bo njihovo družinsko življenje zaradi tabujev in medikalizacije moteno. Obenem tvegajo, da bodo zaradi učinkov medicinskih posegov in obravnave ter trpinčenja opustili šolanje. Interspolni ljudje se lahko v katerikoli starosti spopadajo s stigmo, strukturno in verbalno diskriminacijo, nadlegovanjem, pomanjkanjem ustrezne medicinske oskrbe, pomanjkanjem dostopa do potrebnih zdravil, pomanjkanjem pravnega priznanja in dejstvom, da njihova telesa v naši družbi niso vidna.

Zato interspolne organizacije in njihovi podporniki zahtevajo, da se končajo prakse, ki telo iznakazujejo in »normalizirajo«, in prakse, ki ne vsebujejo privolitve: genitalni kirurški posegi, psihološko in drugo medicinsko zdravljenje z uporabo

6 *Standing up for the rights of intersex people, 2015, ILGA Europe and OII Europe*

zakonodajnih in drugih sredstev. Interspolne ljudi je treba opolnomočiti, da bodo samostojno sprejemali odločitve o svoji telesni integriteti in anatomiji.

Organisation Intersex International Europe je edina krovna organizacija, ki si prizadeva za človekove pravice interspolnih oseb v Evropi; vodijo jo interspolne osebe. Na njihovi spletni strani najdete številne uporabne vire v angleškem in nekaterih drugih jezikih (žal ne v slovenskem jeziku). Med drugim: Legal Toolkit (<https://oiieurope.org/protecting-intersex-people-in-europe-a-toolkit-for-law-and-policy-makers/>), Parent's Toolkit (<https://oiieurope.org/supporting-your-intersex-child-a-parents-toolkit/>) in Toolkit for Allies (<https://oiieurope.org/standing-up-for-the-human-rights-of-intersex-people-how-can-you-help/>).

V Sloveniji zaenkrat še nimamo interspolno specifične organizacije, se pa nekatere nevladne LGBTI+ organizacije ukvarjajo z vprašanji interspolnosti (ponujajo svetovanje, organizirajo dogodke, objavljajo prispevke), kot na primer: Zavod TransAkcija (<https://transakcija.si/2019/09/19/podprimo-interspolne-osebe-v-sloveniji/>), Društvo Legebitra (<https://legebitra.si/>), Amnesty International Slovenija (<https://www.amnesty.si/interspolne-osebe-viri>), in nekatere druge LGBT+ organizacije, kot so DIH (www.dih.si), Parada ponosa (<http://www.ljubljanapride.org/>), Iniciativa Kavč (<http://www.iniciativa-kavc.org/>) in druge.

2.4 Nasilje v intimnih partnerskih razmerjih istospolno usmerjenih in transspolnih ljudi

Šele žensko gibanje je pozornost usmerilo k družinskemu nasilju in nasilju v intimnih partnerskih razmerjih, pri tem pa se je usmerilo zlasti na nasilje moških nad ženskami. Vendar pa nedavne raziskave kažejo, da je intimno nasilje med istospolnimi partnerji in nad trans ljudmi pogosto podcenjeno in izrinjeno iz javnosti (Viggiani, 2015). Mladi v nasilnih razmerjih so še posebej ranljivi in nezaščiteni, ker imajo večje prepreke: ne vedo, kje poiskati pomoč, in/ali niso razkriti in/ali se bojijo posledic razkritja v svoji družini.

LGBTI+ ljudje (vključno z mladimi) ob vprašanju o izkušnjah v razmerjih poročajo o spodnjih oblikah nasilja:

- ljubosumje in z njim povezane obtožbe (pogosto se pojavijo pred nasilnimi napadi);
- nenehno nadziranje (po telefonu ali s SMS-sporočili);
- telesno nasilje: porivanje, pretepanje;
- osamitev partnerja_ke (od prijateljev in družine);
- izsiljevanje (npr. grožnje z izgubo zaposlitve);
- nadlegovanje (med razmerjem ali po razhodu);
- spolno nasilje;
- nasilje ob zmenkih (nasilno vedenje ali grožnje z nasiljem na samem začetku razmerja);
- vztrajanje pri tem, da je partnerja_ko treba spremeniti;
- nasilni izpadi, razbijanje in metanje predmetov.⁷

⁷ Glej informacijsko gradivo, ki ga je objavilo društvo Háttér Society kot del projekta Krvaveča ljubezen (Bleeding Love project) (bleedinglove.eu): <http://hatter.hu/sites/default/files/dokumentum/kiadvany/bleedinglove-infokiadvany-0.pdf>, str. 22.

Nasilni partnerji_ke želijo nadzirati vedenje svojega partnerja_ke z nasilnim vedenjem in prisilo ali pa partnerja_ko kaznujejo, če se upira njihovemu namenu nadziranja. Tisti, ki je nasilen, hoče zadovoljiti lastne potrebe in želje; nasilnega vedenja se nauči tako, da sledi vzorcem; če je tveganje za kazen nižje, zagreši nasilno dejanje. Homofobija, bifobija, transfobija in interfobija družbe prispevajo k temu, da nasilje ostane neopaženo in nekažnovano, saj so tisti, ki so deležni nasilja, pogosto izolirani in svoje družine, izvajalcev podpornih služb in organov pregona ne morejo prositi za pomoč.

2.5 Nasilje v družini

Tudi LGBTI+ mladi lahko doživljajo nasilje v družini, zlasti s strani staršev, včasih pa tudi s strani drugih družinskih članov. Zloraba, ki jo povzročajo starši, vključuje telesno, verbalno in čustveno zlorabo, LGBTI+ mladi ljudje pa se pritožujejo nad družbeno zlorabo (vključno z nadziranjem in izolacijo pred tistimi, ki bi jih lahko podprli, npr. prijatelji) in se pogosto nimajo kam zateči.

Raziskave kažejo, da se nesorazmerno veliko mladih brezdomcev_k v Evropi identificira kot LGBTI+ in da je njihovo brezdomstvo predvsem posledica sovražnosti in zlorab njihovih družin, kar je pripeljalo do nasilne izselitve ali bega od doma. Poleg tega so LGBTI+ mladi in mladi, ki svojo spolno identiteto in spolni izraz izražajo na načine, ki so v družbi prepoznani kot spolno nenormativni, pogosteje ogroženi zaradi brezdomstva, saj so žrtve nasilja, zlorabe nedovoljenih substanc in imajo težave z duševnim zdravjem (npr. ker jih družina ali skupnost zavrača).⁸ Strokovnjaki_nje za človeške vire morajo jasno razumeti edinstvene potrebe, dejavnike tveganja in izzive, s katerimi se spopadajo LGBTI+ brezdomni mladi, da bi lahko oblikovali in zagotovili kar najboljše službe in storitve za svoje uporabnike_ce.

8 *Homeless in Europe. The Magazine of FEANTSA. Autumn 2017, LGBTQI Homelessness.*
https://www.feantsa.org/download/fea-008-17-magazine_v33480239002912617830.pdf

»Strah, da te bodo vrgli ven iz lastnega doma, je zelo pogost [med LGBT+ mladimi].« (POLJSKA, SODELUJOČI V RAZISKAVI)

2.6 Mediji

V preteklosti je bilo predstavljanje LGBT+ ljudi in skupnosti v medijih negativno, odražalo je nestrpnost in stereotipe. Vendar pa so LGBT+ ljudje v zadnjih dveh desetletjih čedalje bolj zastopani v osrednjih medijih, zlasti v Združenih državah in v Kanadi. Vprašanja in pomisleki, ki jih zadevajo, pa so veliko redkeje zastopani v nacionalnih kontekstih nekaterih evropskih držav.

LGBT+ ljudje in skupnosti tudi sami zavzemajo čedalje bolj dejavno držo in so vidnejši na platformah družabnih medijev, njihov glavni cilj pa je doseči afirmativno vidnost v javnem medijskem prostoru. Pozitivna reprezentacija in čedalje večja navzočnost LGBT+ ljudi in organizacij v medijih sta omogočili tudi čedalje večje sprejemanje in podporo LGBT+ skupnostim in zagotovili informacije o pomembnih temah. Še vedno je treba veliko storiti za enako zastopnost LGBT+ otrok in mladih, ki svojo spolno identiteto in spolni izraz izražajo na načine, ki so v družbi prepoznani kot spolno nenormativni, in jim zagotoviti dostop do afirmativnih in pravih informacij.

2.7 Zaključki: nasilje nad LGBT+ otroki in mladimi v vsakdanjih izkušnjah izvajalcev služb

Službe na podlagi anket, ki so jih izvedle v partnerskih organizacijah in v projektu DaC, poročajo o močno razširjenem nasilju nad LGBT+ mladimi, ki se dogaja na vseh področjih, v intimnih partnerstvih ali družinskem okolju, v šoli, na ulici ali znotraj zdravstvenega sistema.

Številnim LGBT+ ljudem, zlasti tistim, ki so transspolni, interpolni, temnopolti in/ali pa imajo težave z zasvojenostjo, in se obračajo na te službe, so kršene

temeljne človekove pravice. Številni vsak dan doživljajo nasilje, čeprav v primerjavi z drugimi skupinami najredkeje poiščejo pomoč razpoložljivih služb. To vodi v individualizacijo težav; nekatere posledice družbenih struktur so razumljene kot individualni problem (npr. težave z duševnim zdravjem) in tako službam ostanejo nevidne.

Številni LGBTI+ ljudje so postali manj občutljivi do nasilja, zato kot nasilje doživljajo le večje nasilne incidente. Trans ljudje so še posebej ranljivi in izpostavljeni več vrstam nasilja v vsakdanjem življenju, v družinskem, družbenem okolju in institucijah.

Mikroagresije

Mikroagresije spadajo med vedenja, ki tistim, ki so tarče tovrstnega vedenja, subtilno ali posredno posredujejo ponižujoča in/ali sovražna sporočila. V takih primerih se predsodki, ki jih ljudje izražajo na podlagi spolne usmerjenosti, spolnega izraza / identitete ali spolnih značilnosti (od zaničanja strahu pred LGBTI+ ljudmi do domnev o patologiji ali nenormalnosti) pokažejo tako, da se posamezniki ce, ki pripadajo tem skupinam, počutijo neprijetno ali pa so užaljeni. To se denimo zgodi tedaj, ko jim hote ali nehote ali zaradi pomanjkanja informacij pripišejo napačen spol ali pa jih obremenijo z motečimi vprašanji. Mikroagresije povzročijo, da se tisti, ki so tarča, v družbi počutijo neprijetno, kakor da kulturno nikamor ne spadajo, ali pa so celo fizično ogroženi. Številni LGBTI+ ljudje vsak dan doživljajo mikroagresije, in sicer celo v terapevtskih in podpornih službah, kamor se obrnejo po pomoč. V številnih raziskavah so ugotovili, da bolj ko ljudje doživljajo mikroagresije, pogosteje poročajo o simptomih depresije, duševnih stiskah in celo telesnih zdravstvenih težavah. Mikroagresije v številnih primerih ostanejo neopažene, ker jih ne prepoznamo kot nasilje družbe nad posameznikom.

Nasilje v skupnosti se kaže v **trpinčenju** in **nadlegovanju** v izobraževalnih okoljih in v javnem prostoru, na ulici in v javnih službah.

»Mislím, da je v hrvaškem javnem prostoru še vedno nevarno pokazati, da si kakorkoli drugačen, zlasti če nisi del spolne binarnosti. Fant z lakiranimi nohti, pa čeprav je oblečen v moška oblačila, lahko pričakuje verbalno ali telesno nadlegovanje. To okolje je torej zelo nepoučeno in čeprav obstajajo oaze, kjer se lahko družimo in smo sproščeni, se istospolno usmerjeni par še vedno ne more z roko v roki sprehajati po ulici.« (HRVAŠKA, STROKOVNJAK S PODROČJA JAVNIH PROSTOROV)

»Obleke, glasba, skratka vse, kar je del iskanja lastne identitete, je 'kaznovano', če kakorkoli odstopa od večine.« (MADŽARSKA, STROKOVNJAK S PODROČJA ŠPORTA)

V okviru projekta Raznolikost in otroštvo in drugih projektov so izvajalci služb opravili intervjuje in poročali tudi o **institucionalnem nasilju**. V **zdravstvenem sistemu** so zlasti trans ljudje deležni nasilja zaradi pomanjkanja znanja in zanikanja.

»V bolnišnici bi vsi gledali in se odzvali, če bi se prikazala trans oseba. Zdravstveno osebe bi govorilo za njenim hrptom.« (LITVA, STROKOVNJAKINJA S PODROČJA ZDRAVSTVA)

»

»Največja težava je tisti grozljivi občutek v telesu in zavedanje, da traja celo večnost, preden se kaj zgodi in prideš do prvega pregleda, da sploh lahko pričneš s procesom spremembe spola. Moj otrok se reže in ker zdravstveni sistem nima možnosti, da bi dovolj hitro priskrbel strokovnjaka, je to postal dolgotrajen problem.« (SLOVENIJA, MAMA TRANS OTROKA)

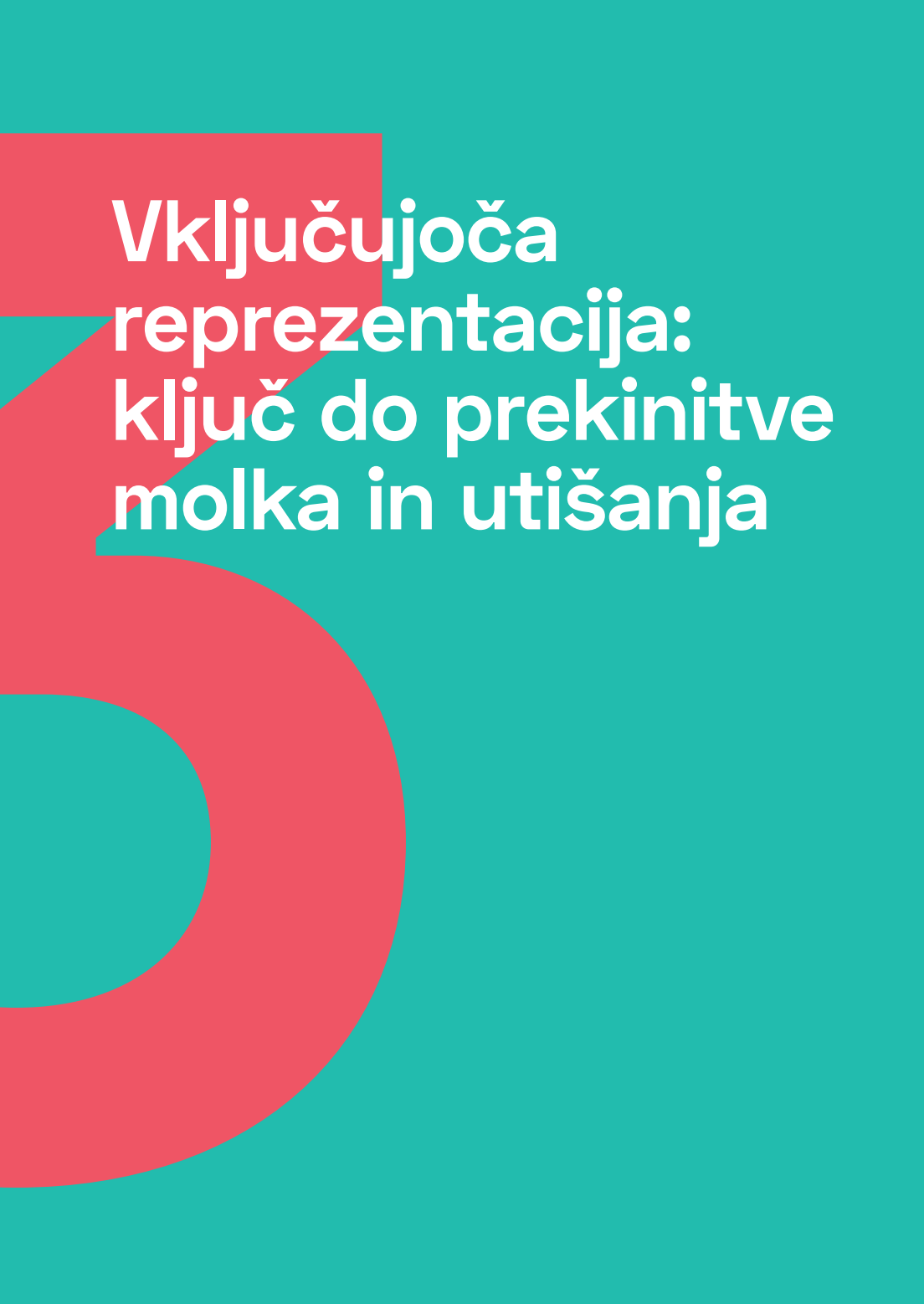
Glede nasilja v **medosebnih odnosih** izvajalci služb poročajo o **nasilju v intimnih partnerskih razmerjih** in o **nasilju družinskih članov**. Močno razširjena je grožnja, da bo nekdo **razkrit brez soglasja**.

Pri družbeni integraciji LGBTI+ ljudi še vedno obstajajo številne ovire, ki zahtevajo nenehno in sistematično zavzetost tako civilne družbe kot vlad in služb, da bi zagotovili varovanje in zaščito vseh LGBTI+ ljudi, tudi mladih.

V naslednjem poglavju bomo osvetlili, kako lahko preprečujemo nasilje in stiske, ki jih manjšine doživljajo zaradi mikroagresij.

The background features a teal color with a large, abstract red shape on the left side. This red shape consists of a vertical rectangle at the top, a diagonal line cutting across it, and a large circular form at the bottom that overlaps the teal background.

**Vključujoča
reprezentacija:
ključ do prekinitve
molka in utišanja**

Prva ovira, ki jo morajo preseči strokovnjaki_nje, ki delajo z LGBTI+ otroki, je molk.

V nekaterih državah vlada molk na področju vprašanj, ki zadevajo LGBTI+ in otroštvo, vendar si lahko vse naše družbe prizadevajo prispevati k dejanski vključenosti LGBTI+ otrok, ki svojo spolno identiteto in spolni izraz izražajo na načine, ki so v družbenih skupnostih in okoljih prepoznani kot spolno nenormativni.⁹

Ne glede na to, na katerem področju delate: v izobraževalni ustanovi, zdravstveni ustanovi, družinskem centru, v medijih, športu ali organih pregona, preverite seznam in spodnje predloge!¹⁰

9 *Otroštvo in raznolikost (DaC) - spreminjanje družbene naravnosti do spolne raznolikosti otrok v Evropi (Primerjalna analiza nasilja nad LGBTI+ in otroci, ki svojo spolno identiteto in spolni izraz izražajo na načine, ki so v družbi prepoznani kot spolno nenormativni), 2020, str. 15-16.*

10 *Na podlagi Checklist for a Welcoming LGBTQ and Gender Inclusive School Environment: <https://www.welcomingschools.org/pages/checklist-for-a-welcoming-and-inclusive-school-environment>*

Vključujoč jezik

Družina in otrok imata pogosto prvi stik z neko ustanovo ali organizatorji programa in dejavnosti preko obrazcev, ki jih izpolnijo na spletu ali v pisarni. Ali so ti obrazci napisani prijazno do različnih oblik družin? Ali uporabljajo besedišče, kot sta »starš« ali »skrbnik_ca«? Ali v obrazcih sprašujejo, kako ljudje želijo, da se jih naslavlja, in kakšne zaimke naj uporabljajo (ona/njeno; on/njegovo in oni/njihovo)? Preverite obrazce in sporočila, da bi zagotovili vključenost. Ali kot zgled uporabljate jezik, ki je vključujoč do otrok, osebja in staršev ali skrbnikov_c, ko govorite o družinah?

Odziv na grde besede in dejanja

Prekinite žaljivo zmerjanje, slabšalno uporabo besede »gej« in zaničevalne izraze, povezane z raso in spolom. Vadite, kako se boste odzvali, ko boste otroke slišali reči: »Ta je pa gej!«, »Vedeš se kot punca!« ali »Tvoja družina ni prava družina, ker nimaš očeta!« Ali ste pri svojem strokovnem razvoju in spoznavanju trpinčenja in nadlegovanja imeli priložnost vaditi, kako prekiniti in ustaviti zmerjanje ali trpinčenje, ki temeljita na predsodkih, in načine odzivanja na vprašanja učencev_nk / dijakov_inj o LGBTI+ ljudeh in raznolikih družinah? Seznanite se z njimi!

Raznolike podobe in knjige

Ali publikacije in knjige v vaši šoli / ustanovi odražajo življenje otrok, s katerimi delate? Ali podobe na hodnikih in/ali v razredih prikazujejo raznolike oblike družin in ljudi različnih spolnih izrazov / identitet, spolnih značilnosti, etnične pripadnosti in sposobnosti? Ali spodbujajo spoštovanje do vseh ljudi? Ali so vaši uporabniki_ce izpostavljeni_e raznolikim, pozitivnim zgledom iz literature?

Institucionalna klima – uvajanje pozitivnega, vključujočega pristopa za vse

Ali bi nekdo, ki bi se sprehodil po vaši ustanovi, opazil, da so vsi otroci in njihove družine dobrodošli? Ali so na hodnikih izobešene otroške risbe, ki poudarjajo raznolikost in skupne značilnosti? Ali ste kdaj organizirali dogodke, ki priznavajo in izražajo veselje nad raznolikostjo? Ali osebje vaše ustanove obravnava vse družine spoštljivo in se izogiba stereotipom ali sodbam pri komunikaciji z dvema mamama in dvema očetoma, samohranilko_cem, rasno raznolikimi in/ ali večjezičnimi družinami? Ali šolska uprava, učitelj_i_ce in sošolci_ke podpirajo otroka, ki želi, da ga naslavljajo z drugim imenom in zaimkom? Ali vsi otroci vedo, na koga naj se obrnejo, če doživljajo nadlegovanje ali diskriminacijo? Ali ste oblikovali in vzpostavili jasne dogovore z otroki v skupinah glede spoštovanja, skrbi za sošolce_ke, da drug drugega ne prizadenejo z besedami ali dejanji? Ali vaša politika proti nadlegovanju posebej izpostavlja skupine, ki so pogosteje trpinčene ali nadlegovane?

»Dejstvo, da v Grčiji homoseksualno usmerjeni učitelj ne pride na šolsko proslavo s partnerjem, je pomembna zadeva, s katero bi se morali spopasti, če želimo pomagati LGBTI+ skupnosti in jo podpreti, da bi sproščeno spregovorila o spolni usmerjenosti. Govorimo o tem, da se moramo odpreti raznolikosti, ampak v resnici zaradi grške družbe to nikakor ni lahka naloga.«

(GRČIJA, UČITELJ)

»Otroku ne smeš nikoli reči, naj ne nosi določenega oblačila, ker ga bodo 'drugi ljudje' gledali in se mu smejali. Raje se začnite pogovarjati. Povejte mu, »da bo večini ljudi vseeno, nekaterim se bo zdelo fantastično, drugim čudno«. Vprašajte otroka, ali je pomislil na to, kako bi se odzval, če bi mu kdo rekel kaj hudobnega. V takih trenutkih otroka urite v vzdržljivosti in mu predstavite notranje drugačen pogled na svet.« (BELGIJA, SREDNJEŠOLSKA UČITELJICA)

Vključujoče okolje za LGBTI+ in spolno nekonformnost

Otroke naslavljajte z vključujočimi stavki, ne da bi pri tem opredelili spol, recimo: »Dobro jutro vsem skupaj.«

Za otroke oblikujte sporočila, ki poudarjajo: »Vsi otroci lahko ... (plešejo, kuhajo, imajo kratke ali dolge lase, se ukvarjajo z matematiko in športom, ustvarjajo umetnost itd.)«

Otroke razvrstite v skupine, ki niso opredeljene po spolu, glede na sedežni red pri mizi, glede na črke njihovih imen ali barve oblačil.

Poiščite vzornike_ce. Pokažite široko paleto dosežkov in čustev vseh ljudi, tudi tistih, ki presegajo stereotipne spolne vloge. Prebirajte raznolike biografije.

Pomagajte otrokom spoznati, kakšne so omejitve, ki jih predstavlja stereotipiziranje spolov. Otroci naj si ogledajo popularno kulturo, oglase ali otroške igrače in knjige s primeri stereotipiziranja spolov.

Vzpostavite zavezištvo med otroki. S skupino otrok, s katerimi delate, poiščite načine, kako lahko otroci drug drugemu postanejo zavezniki, če koga izmed njih izzivajo ali nadlegujejo. Ali lahko zbadanje neposredno prekinejo? Ali naj o tem poročajo odraslemu? Se lahko pogovorijo z otrokom, ki ga trpinčijo? Poiščite načine, da otrokom pomagate premisliti o tem, kakšne možnosti imajo na voljo.

Postanite zagovornik. Prekinite komentarje otrok, ki temeljijo na spolnih (ali drugih) stereotipih. Vključite se v pogovor otrok in tovrstne situacije uporabite za učenje.

Zagotavlajte varnost. Bodite pozorni na to, ali se otroci v ustanovi in zunaj ustanove počutijo varni. (Če delate v šoli, uporabite učni načrt in otroke vključite pri vprašanih, kje se počutijo varni in kje ne, in kaj je tisto, kar jim zagotavlja varnost ali ne).

Bodite zgled. Kadarkoli je le mogoče, navedite primere, kako vi ali ljudje, ki jih poznate, kaj naredijo zunaj spolnih in telesnih stereotipov.

»Izobraževanje bi moralo odpreti vrata znanju, raznolikosti. Učenci_ke in dijaki_nje morajo čutiti, da je odrasla oseba v razredu tista, ki se prva postavi za enakost. V nasprotnem primeru so vrata široko odprta zlorabi.«

(PORTUGALSKA, UČITELJICA)

Vedno pomagajte LGBTI+ mladim

z uporabo vključujočega jezika,

ustvarjanjem varnega okolja za LGBTI+ otroke in spolno nekonformne otroke

in

spodbujanjem njihove enake zastopanosti.

Pokažite ničelno toleranco do vsakogar v nasilnih situacijah in ob sovražnem govoru, ki temelji na spolni usmerjenosti, spolni identiteti in spolnem izrazu.

The background is a solid teal color. A large, thick red cross is positioned on the left side of the page, extending from the top to the bottom and across the width of the page. The text is white and positioned to the right of the cross.

Naravnost, ki podpira LGBTI+ otroke in mlade: zgledi

Po podatkih raziskave Evropske agencije za temeljne pravice o LGBTI, ki je bila objavljena leta 2020, je 65 % učencev_nk / dijakov_inj v Evropi že slišalo ali bilo priča negativnim komentarjem ali vedenju, ker so sošolca_ko / vrstnika_co videli kot LGBTI (seveda je delež v številnih državah članicah precej višji), v številnih državah pa je od 1 do 5 LGBTI učencev_k/ dijakov_inj pomislilo na to, da bi se prenehali šolati ali pa bi šolo zamenjali, ker so LGBTI.¹¹

Nacionalne raziskave, ki so jih izvedli med LGBTI+ učenci_kami in dijaki_njami, kažejo, da pogostost in silovitost viktimizacije sovpadata s povprečjem šolskega uspeha: prav tako je bila hujša viktimizacija povezana z nižjim šolskim uspehom LGBTI+ učencev_k in dijakov_inj.¹² Učenci_ke in dijaki_nje, ki so doživljali_e viktimizacijo ali diskriminacijo v šoli, se lahko počutijo **izključeni in nepovezani s šolsko skupnostjo**. LGBTI+ učenci_ke in dijaki_nje, ki so poročali o pogostejši viktimizaciji glede njihove spolne usmerjenosti ali spolnega izraza, so imeli tudi **nižjo samozavest**.

11 <https://fra.europa.eu/en/data-and-maps/2020/lgbti-survey-data-explorer>

12 Out in the Open: Education sector responses to violence based on sexual orientation and gender identity/expression. UNESCO, 2016

Po drugi strani pa je **navzočnost podpore učiteljev_ic in drugih strokovnjakov_inj ter vključevanje pozitivnih informacij, povezanih z LGBTI+ v učnih načrtih**, neposredno povezano z dobrim počutjem učencev_k in dijakov_inj. Podatki raziskav iz različnih držav kažejo, da so LGBTI+ učenci_ke in dijaki_nje, ki so jim posredovali pozitivne informacije o LGBTI+ ljudeh, zgodovini in dogodkih, pogosteje poročali, da učenci_ke in dijaki_nje na splošno bolje sprejemajo LGBTI+ ljudi, pogosteje čutijo pripadnost do svoje šole, se redkeje izogibajo pouku, ker se ne bi počutili varni, in se v šoli redkeje počutijo ogroženi zaradi svoje spolne usmerjenosti in/ali spolne identitete. LGBTI+ učenci_ke in dijaki_nje v šolah, ki imajo **smernice na področju trpinčenja in nadlegovanja**, so pogosteje poročali o tem, da učitelji_ce ukrepajo v primeru homofobnih in transfobnih opazk, šolskemu osebju pogosteje poročajo o morebitnih incidentih zaradi nadlegovanja in napadov in pogosteje poročajo, da je bilo posredovanje osebja zaradi nadlegovanja in napadov učinkovito.

Naši primarni podatki zadevajo predvsem izkušnje v šoli, vendar pa izkušnje civilnih organizacij, ki zagotavljajo podporne storitve za LGBTI+ ljudi, vključno s partnericami v projektu Raznolikost in otroštvo, kažejo, da **se učenci_ke in dijaki_nje, torej LGBTI+ mladi, ki svojo spolno identiteto in spolni izraz izražajo na načine, ki so v družbi prepoznani kot spolno nenormativni, počutijo bolje in se bolje učijo v skupnostih, ki ukrepajo v primerih medvrstniškega nasilja.**

Strokovnjaki, ki delajo z LGBTI+ posamezniki_cami, morajo poskrbeti za varen in vključujoč prostor za vse spolne usmerjenosti, spolne izraze / identitete in spolne značilnosti in pri tem vzpostaviti intersekcijski in afirmativni pristop. Zavedati se morajo različnih zakonskih kontekstov in kontekstov človekovih pravic v svojih državah in vedeti, kako izkušnje z diskriminacijo v različnih kulturah oblikujejo psihološko stvarnost mladih LGBTI+ ljudi.

Prava pozornost, ki jo namenimo nadlegovanju, omogočanje podpore in preprečevanje ter odzivanje na nadlegovanje, je učinkovito, tako kot pravilna reprezentacija in uporaba vključujočega jezika in podob. Naš cilj je doseči, da bodo vsi strokovnjaki_nje, ki delajo z mladimi, znali podpreti LGBTI+ in spolno nekonformne otroke in mlade, da bodo ustvarjali vključujoča in varna okolja, v katerih bodo otroci in družine lahko uspešni.

Podpora vrstnikov_c, družin, strokovnjakov_inj in skupnosti lahko precej okrepi mlade ljudi, ki so LGBTI+ in svojo spolno identiteto in spolni izraz izražajo na načine, ki so v družbi prepoznani kot spolno nenormativni. Ta podpora jih varuje pred tveganji in spodbuja njihovo boljše počutje.

Strokovnjaki_nje, ki na vseh področjih življenja delajo z mladimi, lahko neposredno in stvarno vplivajo na življenje v skupnosti. V tem poglavju smo pripravili priporočila in usmeritve za delo s posamezniki_cami in za potrebe zagovarjanja boljših institucionalnih politik.

4.1 Temeljna načela za strokovnjake_inje, ki delajo z LGBTI+ otroki in mladimi

- Spoštujte samoidentifikacijo in telesno raznolikost. O spolni usmerjenosti, spolnem izrazu / identiteti in/ali spolnih značilnostih ne sklepajte na podlagi videza. Poskusi dvomov ali spreminjanja spolne usmerjenosti posameznika_ce, njegovega_nega spolnega izraza / identitete in/ali spolnih značilnosti pod nobenim pogojem ni sprejemljivo in je neposredna kršitev človekovih pravic.
- Prepoznajte in razumite, da so spolna usmerjenost, spolni izraz / identiteta in spolne značilnosti različne kategorije, ki niso nujno povezane.
- Razumite, da je spol nebinaren in da omogoča celo vrsto spolnih identitet ter da se posameznikova_čina spolna identiteta morda ne ujema s spolom,

ki mu / ji je bil pripisan ob rojstvu. Poleg tega se nekatere osebe ne umeščajo znotraj binarnega sistema, v njem prehajajo (spolna fluidnost) ali pa se z njim ne identificirajo (aspolnost). Strokovnjaki_nje bi morali_e uporabljati imena in zaimke, ki jih nekdo uporablja ali predlaga ob samoidentifikaciji, in ne bi smeli_e vztrajati z uporabo imen, ki so navedena v uradnih dokumentih.

- Strokovnjaki_nje ne smejo misliti, da je raziskovanje spolne usmerjenosti ali fluidnosti spolnega izraza / identitete simptom motenj ali pokazatelj psihopatologije. Spolna disforija (ko nekdo doživlja veliko stisko in/ali težave, ki so povezane z neusklajenostjo med tem, kako čutijo in se vidijo in njihovim biološkim ali pripisanim spolom) ni duševna motnja in je ne smemo videti kot skupno izkušnjo ali izraz vseh transspolnih ljudi.
- Strokovnjaki_nje ne smejo pod nobenim pogojem priporočati, naj se trans in/ali interspolni otroci in adolescenti sprijaznijo z medicinskimi posegi brez soglasja, ki jih je mogoče prestaviti na poznejši čas, ko se interspolna oseba lahko odloča zase in poda polno informirano soglasje. Posredovanje, ki je nujno, da bi ohranili življenje interspolnega novorojenčka, otroka ali adolescenta, je dovoljeno le kot izjema. Zavedajte se, da stigma, predsodki, diskriminacija in nasilje vplivajo na zdravje in dobro počutje LGBTI+ ljudi in ljudi, ki jih družba prepozna kot spolno nenormativne. Enako velja za učinke institucionalnih (sistemskih) ovir, kot je recimo diskriminatorna zakonodaja, ki vplivajo na življenje LGBTI+ ljudi.
- Ustvarite podporno in afirmativno okolje za LGBTI+ in spolno nekonformne ljudi.
- Priznavajte in spoštujte pomen LGBTI+ razmerij in jih upoštevajte kot enake razmerjem heteroseksualno usmerjenih ljudi, ne glede na to, ali so zakonsko priznani ali ne.

- Upoštevajte izzive, ki so povezani z več in pogosto nasprotujočimi si normami, vrednotami in prepričanji, s katerimi se spopadajo mladi LGBTI+ ljudje, ki so morda tudi pripadniki rasnih in etničnih manjšin ali drugih skupnosti.
- Pridobite več znanja in razumevanja glede spolne usmerjenosti in spolne identitete s kontinuiranim izobraževanjem, usposabljanjem, supervizijo in posveti.
- Zavedajte se, da imajo LGBTI+ posamezniki_ce morda podobne izkušnje, čeprav so edinstveni_e posamezniki_ce z različnimi potrebami in življenjem. Te razlike in različne načine doživljanja diskriminacije in stigme je ključno prepoznati. Vsak_a posameznik_ca in vsaka identiteta ali izkušnja, ki jo vsebuje krilatica LGBTI+ (kot velja tudi za druge identitete in izkušnje, ki niso zaobjete v spektru LGBTI+, denimo asekusualna spolna usmerjenosti, kvir, nebinarnost itd.) ima svoje potrebe in stvarnost.
- Sprejmite in se zavedajte, da obstajajo ponotranjeni stereotipi, zato se zavzemite za to, da boste ustvarjali vzdušje varnosti in zaupanja, ki naj bosta temelja, na katerih boste uporabili najboljšo prakso in zagotovili afirmativne storitve.

»Pozitiven razvoj zame pomeni, da se splošni zdravniki čedalje bolj povezujejo v skupinsko prakso. Pri tem pridobiš interdisciplinarni pristop – splošni zdravnik dela s psihologom, dela s socialnim delavcem ... to širi strokovno področje delovanja in omogoča lažje napotitve. Ne moremo pričakovati, da bo splošni zdravnik strokovnjak za vse.« (BELGIJA, UNIVERZITETNI RAZISKOVALEC)

4.2 Preprečevanje

Učinkovite in ustrezne strategije preprečevanja lahko vzpostavimo šele tedaj, ko prepoznamo določene dejavnike tveganja za nasilje nad LGBTI+ v različnih okoljih, obenem pa omogočimo specializirane dejavnosti za vsako ciljno skupino. Možne ciljne skupine so:

1. morebitni povzročitelji nasilja,
2. ljudje, ki so žrtve nasilja nad LGBTI+ in
3. deležniki, ki se ukvarjajo s prepoznavanjem in oskrbo tistih, ki so žrtve nasilja.

Na krepitev strategij za preprečevanje nasilja lahko vplivajo številni dejavniki, denimo krepitev podpore v družinah in skupnostih in ustvarjanje ali izboljšanje nadzora in postopkov dokumentiranja incidentov nasilja nad LGBTI+ ljudmi.

Ker je nasilje nad LGBTI+ ljudmi močno zakoreninjeno v splošno veljavnih in sprejetih seksualnih, spolnih in telesnih normah, je treba delovati na dveh glavnih področjih, kjer je mogoče spodbujati dolgotrajno in trajnostno preprečevanje nasilja:

- **izboljševanje pravnega sistema**, da bi opolnomočili, varovali in destigmatizirali LGBTI+ ljudi, vključno z mladimi, in sicer tako, da sprejmemo zaščitno zakonodajo in politike in se spopadamo s trpinčenjem LGBTI+ ljudi, ki je posledica strahu. Tako bomo ustvarili etična načela za strokovnjake_inje, ki nudijo zdravstveno in psihosocialno podporo.
- **Prizadevanja, da bi spremenili družbeno kulturne norme heteroseksističnih reprezentacij**, ozaveščanje proti homofobiji, bifobiji, transfobiji in interfobiji v različnih družbenih skupinah in službah.

Vsi_strokovnjaki_nje, ki delajo z otroki ali zastopajo njihove interese in stališča, lahko delujejo tako, da se približajo družbi, v kateri bodo spoštovali vse otroke in mlade, ne glede na njihovo spolno usmerjenost, spolno identiteto, spolni izraz in/ali spolne značilnosti.

**Kaj lahko storite
že danes?**

5.1. Afirmativni in podporni koraki

1. Zagotovite vključujoče in varno okolje in podprite otroke, ki so ali pa so bili žrtve nasilja (tudi tiste, ki so bili žrtve nasilja na podlagi spolne usmerjenosti, spolne identitete in spolnega izraza).
2. Sprejmite in uveljavite politike (ali pa jih vključite v obstoječe politike) proti diskriminaciji in trpinčenju v vaši ustanovi, vključno s trpinčenjem in nasiljem na podlagi spolne usmerjenosti, spolne identitete in spolnega izraza.
3. Vključite teme o spolni usmerjenosti, spolnem izrazu / identiteti in spolnih značilnostih v publikacijah, programih in učnih načrtih in zagotovite, da bodo vse imele cilj vključevati in spoštovati LGBTI+ ljudi.
4. V ustanovah pripravite podrobna poročila o incidentih trpinčenja: obrazci naj obsegajo čas incidenta, ali je dogodek enkratni ali se ponavlja, kraj incidenta, vrsto, varovalne značilnosti v primeru, da je bilo trpinčenje posledica predsodkov, vir informacij o incidentu in koraki, ki ste jih storili, da bi problem rešili. Ta poročila je treba uporabiti za sistematično in redno spremljanje trpinčenja.
5. Vključite problem homofobnega, bifobnega in transfobnega nasilja v vse programe, ki imajo cilj preprečevati nasilje in spodbujati varnost v ustanovah.
6. Preglejte vse obrazce, ki jih uporabljate, da bi vključili otroke in družine, ki so zunaj spolne binarnosti.
7. Poskrbite, da bodo transspolni mladi lahko izrazili svoj spol in sodelovali v vseh dejavnostih glede na svojo spolno identiteto, vključno s tem, da uporabljate imena, ki so si jih izbrali, in ste prilagodljivi pri pravilih, ki zadevajo oblačenje.

8. Poskrbite, da bodo transspolni otroci in osebje lahko uporabljali slačilnice in kopalnice v skladu s svojo spolno identiteto.
9. Podprite vzpostavitev skupin, ki jih organizirajo LGBTI+ mladi in njihovi podporniki.
10. Podprite sodelovanje osebja (npr. učiteljev_ic, šolskih psihologov_inj, zdravstvenih delavcev_k, socialnih delavcev_k, služb, ki zagotavljajo podporo žrtvam) s programi za ozaveščanje ali z akreditiranimi programi usposabljanja na delovnem mestu, ki pokrivajo družbeni položaj LGBTI+ ljudi in posebne probleme in potrebe LGBTI+ mladih.
11. Podprite izvajanje programov usposabljanja za osebje in otroke, ki jih vodijo organizacije LGBTI+ in organizacije za človekove pravice s področja tem, ki so povezane s spolno usmerjenostjo, spolnim izrazom / identiteto in spolnimi značilnostmi.
12. V vašem delovnem okolju izvajajte redne anonimne ankete med otroki glede pogostosti trpinčenja in nasilja, vključno z anketami o potrebah otrok, ki so povezani s temi temami.

5.2. Vsi strokovnjaki_nje, ki delajo z otroki in mladimi, zmorejo in morajo:

1. Poskrbeti za lasten strokovni razvoj in se udeleževati usposabljanj, da bi razumeli spol in spolno raznolikost ter preprečevali trpinčenje LGBTI+ ljudi.
2. Biti vključujoči do mladih LGBTI+ ljudi in staršev pri vsem, kar počnejo in kadarkoli zastopajo mlade ljudi in družine.

3. Se izuriti v posredovanju, kadar uporabniki_ce, učenci_ke in dijaki_nje ali kdorkoli drug omejujejo, zbadajo in trpinčijo drug drugega na podlagi spola, spolne usmerjenosti in spolne identitete.
4. Spoštovati imena in zaimke svojih uporabnikov_ic in učencev_k / dijakov_inj.
5. Poskrbeti, da bodo vsi spoštovali človekovo dostojanstvo LGBTI+ ljudi tako, da bodo izbrali prave besede in brez obsojanja priznavali obstoj LGBTI+ ljudi.
6. Podpirati proaktivna dejanja proti trpinčenju, ki temelji na predsodkih, vključno s tem, da razvijate in uveljavljate politike in programe za preprečevanje nasilja.
7. Če so člani strokovnih združenj, predlagati, da se v teh organizacijah namenja več pozornosti pri odzivanju na trpinčenje na podlagi predsodkov.
8. Če so očitvidci ali pa so obveščeni o norčevanju, verbalni zlorabi ali telesnem napadu ali če kdo govori o LGBTI+ ljudeh in ljudeh, ki jih družba prepoznava kot spolno nenormativne, v negativnem kontekstu, naj v sodelovanju z drugimi strokovnjaki_njami, ki delajo z mladimi, spodbudijo razprave o tej temi.
9. V izobraževalnih ustanovah preoblikovati politiko, ki zadeva oblačenje, tako da izbira oblačil glede na spol ne bo predpisana. Denimo, za priložnost proslave naj učenci_ke in dijaki_nje nosijo nekaj belega zgoraj in nekaj temnega ali črnega spodaj. Poskrbite, da se bodo učenci_ke počutili sprejeti_e in varni_e v oblačilih, s frizuro in modnimi dodatki, ki odražajo njihov dejanski spol.

The background is a solid teal color. On the left side, there are two large, overlapping red shapes. The upper one is a semi-circle-like shape, and the lower one is a larger, more complex shape that resembles a thick, curved line or a partial circle. The text is positioned in the upper left quadrant, overlapping the top red shape.

Seznam virov in organizacij

UNESCO

[HTTPS://EN.UNESCO.ORG/THEMES/HOMOPHOBIC-AND-TRANSPHOBIC-VIOLENCE-EDUCATION](https://en.unesco.org/themes/homophobic-and-transphobic-violence-education)

Publikacije o homofobnem in transfobnem nasilju v izobraževalnem sektorju, vključno s publikacijo *Out in the open: izobraževalni sektor se odziva na nasilje na podlagi spolne usmerjenosti ali spolne identitete / izraza: povzetek poročila* (2016), *Globalne usmeritve za obravnavo nasilja na podlagi spola v šolskem okolju* (2016), *Bringing it out in the open: spremljanje nasilja v šoli, ki temelji na spolni usmerjenosti, spolni identiteti ali spolnem izrazu v nacionalnih in mednarodnih raziskavah* (2019).

Stonewall: Šole in srednje šole

[HTTPS://WWW.STONEWALL.ORG.UK/SCHOOLS-COLLEGES](https://www.stonewall.org.uk/schools-colleges)

Velika Britanija je v zadnjih desetletjih naredila velike korake na področju uveljavljanja enakosti LGBTI+ ljudi, vendar sta trpinčenje LGBTI+ ljudi in uporaba neprimerne jezika v britanskih šolah še vedno pogost pojav. Skoraj polovica vseh britanskih otrok, ki so LGBTI+, se še vedno sooča s trpinčenjem prav zato, ker so LGBTI+. Ključni del obravnave tega problema je priprava učnega načrta, ki vključuje LGBTI+ ljudi in njihove izkušnje. Poučevanje, ki je vključujoče do LGBTI+ ljudi, zagotavlja, da se bodo LGBTI+ otroci in mladi ljudje ter otroci in mladi iz LGBTI+ družin prepoznali v tem, kar se učijo. Prav tako spodbuja vse mlade ljudi, da rastejo z vključujočo in sprejemajočo naravnostjo.

Kampanja fundacije za človekove pravice: Welcoming Schools (V naših šolah so vsi dobrodošli)

[HTTPS://WWW.WELCOMINGSCHOOLS.ORG/RESOURCES/SCHOOL-TIPS/LGBTQ-INCLUSIVE-SCHOOLS-WHAT/](https://www.welcomingschools.org/resources/school-tips/lgbtq-inclusive-schools-what/)

Kampanja fundacije za človekove pravice Welcoming Schools (*V naših šolah so vsi dobrodošli*) je strokovni razvojni program, ki pripravlja usposabljanja in vire za učitelje_ice v osnovni šoli, da bi:

- sprejeli vse družine,
- ustvarili šole, ki bodo vključujoče do LGBTI+ ljudi,
- preprečevali trpinčenje, ki temelji na predsodkih,
- podpirali transspolne in nebinarne učence_ke.

Konvencija o otrokovih pravicah

[HTTPS://WWW.OHCHR.ORG/EN/PROFESSIONALINTEREST/PAGES/CRC.ASPX](https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/crc.aspx)

Mednarodna konvencija na področju človekovih pravic, ki vzpostavlja civilne, politične, ekonomske, socialne, zdravstvene in kulturne pravice za otroke.

IGLYO – Mednarodna LGBTQI mladinska in študentska organizacija

[HTTPS://WWW.IGLYO.COM](https://www.iglyo.com)

IGLYO je organizacija za razvoj in vodenje mladih, ki vzgaja LGBTQI mlade aktiviste_ke, zagotavlja reprezentacijo in glas LGBTQI mladim in omogoča, da so šole varne, vključujoče in v podporo LGBTQI učencem_kam.

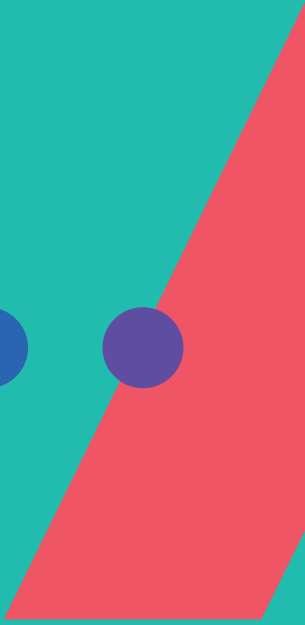
Illustrating gender (Spol v besedi in sliki)

[HTTP://WWW.DIBGEN.COM/INDEX-EN.HTML](http://www.dibgen.com/index-en.html)

Informativni projekt, ki temelji na knjigi *Illustrating gender (Spol v besedi in sliki)*, katere namen je širši javnosti približati prispevek študij spola.

Seznam LGBTI+ organizacij, kolektivov in iniciativ v Sloveniji:

- Društvo DIH: [HTTP://WWW.DIH.SI/](http://www.dih.si/);
- Društvo Legebitra: [HTTPS://LEGEBITRA.SI/](https://legebitra.si/);
- Iniciativa Kavč: [HTTP://WWW.INICIATIVA-KAVC.ORG/](http://www.iniciativa-kavc.org/);
- Kvartir: [HTTP://KVARTIR.ORG/](http://kvartir.org/);
- Lezbična feministična univerza (LFU): [HTTPS://WWW.LEZFEMUNIVERZA.ORG/](https://www.lezfemuniverza.org/);
- Društvo Parada ponosa: [HTTP://WWW.LJUBLJANAPRIDE.ORG/](http://www.ljubljana.pride.org/);
- Zavod TransAkcija: [HTTPS://TRANSAKCIJA.SI/](https://transakcija.si/);
- ŠKUC-LL: [HTTP://WWW.LJUDMILA.ORG/LESBO/](http://www.ljudmila.org/lesbo/);
- ŠKUC – Magnus: [HTTP://WWW.MAGNUS.SI/](http://www.magnus.si/).

Seznam literature

Checklist for a welcoming LGBTQ and gender inclusive school environment:

[HTTPS://WWW.WELCOMINGSCHOOLS.ORG/PAGES/CHECKLIST-FOR-A-WELCOMING-AND-INCLUSIVE-SCHOOL-ENVIRONMENT](https://www.welcomingschools.org/pages/checklist-for-a-welcoming-and-inclusive-school-environment)

Diversity and Childhood (DaC) – Ana Cristina Santos, Mafalda Esteves, Alexandra Santos – Changing social attitudes towards gender diversity in children across Europe (Comparative Analysis on Violence against LGBTI and Gender Non-Conforming Children), 2020.

[HTTPS://CDN.WEBSITE-EDITOR.NET/95401BFFB81F40A3987D30AEE8BE2C6F/FILES/UPLOADED/COMPARATIVE_REPORT_PUBLICATION%2520FINAL.PDF](https://cdn.website-editor.net/95401bffb81f40a3987d30aee8be2c6f/files/uploaded/comparative_report_publication%2520final.pdf)

Homeless in Europe. The Magazine of FEANTSA. LGBTQI Homelessness. Autumn, 2017.

[HTTPS://WWW.FEANTSA.ORG/DOWNLOAD/FEA-008-17-MAGAZINE_V33480239002912617830.PDF](https://www.feantsa.org/download/fea-008-17-magazine_v33480239002912617830.pdf)

Out In the open: education sector responses to violence based on sexual orientation and gender identity/expression. UNESCO, 2016.

[HTTPS://WWW.RIGHT-TO-EDUCATION.ORG/SITES/RIGHT-TO-EDUCATION.ORG/FILES/RESOURCE-ATTACHMENTS/UNESCO_OUT_IN_THE_OPEN_2016_EN.PDF](https://www.right-to-education.org/sites/right-to-education.org/files/resource-attachments/unesco_out_in_the_open_2016_en.pdf)

Standing up for human rights of intersex people, – Dan Christian Ghattas – ILGA Europe and OII Europe, 2015.

[HTTPS://WWW.ILGA-EUROPE.ORG/SITES/DEFAULT/FILES/HOW_TO_BE_A_GREAT_INTERSEX_ALLY_A_TOOLKIT_FOR_NGOS_AND_DECISION_MAKERS_DECEMBER_2015_UPDATED.PDF](https://www.ilga-europe.org/sites/default/files/how_to_be_a_great_intersex_ally_a_toolkit_for_ngos_and_decision_makers_december_2015_updated.pdf)

Viri v slovenskem jeziku:

Koletnik, Linn Julian (2019), **Vsakdanje življenje transspolnih oseb v Sloveniji: raziskovalno poročilo**. Ljubljana: Zavod Transfeministična Iniciativa TransAkcija. Dostopno: HTTPS://TRANSAKCIJA.SI/WP-CONTENT/UPLOADS/2019/11/VSAKDANJE-%C5%BEIVLJENJE-TRANSSPOLNIH-OSEB-V-SLOVENIJI-RAZISKOVALNO-PORO%C4%8DILLO-2019_COMPRESSED.PDF (19.1.2021).

Kuhar, Roman, Švab, Alenka (2019), **Nasilje nad lezbijkami in geji v Sloveniji: primerjava podatkov iz raziskav 2003-2004 in 2014-2015**. Časopis za kritiko znanosti. 2019, 47/ 275, str. 11-29.

Perger, Nina, Muršec, Simona in Štefanec, Vesna (2018), **Vsakdanje življenje mladih LGBTIQ+ oseb v Sloveniji ali: »To, da imam svoje jebene pravice!«: raziskovalno poročilo**. Ljubljana: Društvo parada ponosa. Dostopno: <HTTP://WWW.LJUBLJANAPRIDE.ORG/RAZISKAVE/> (19.1.2021).

Perger, Nina (2018), **LGBTIQ+ youth and experiences with violence in education**. Ars & humanitas: revija za umetnost in humanistiko. [Tiskana izd.]. 2018, letn. 12, št. 1, str. 88-103.

Sešek, Katja, Pihlar, Laura in Filip Vurnik (2019), **Mavrica v žepu, Uporaba umetniških orodij za naslavljanje LGBT+ tematik (priročnik za mladinske delavke_ce in učiteljice_e)**. Ljubljana: Društvo informacijski center Legebitra. Dostopno: <HTTPS://LEGEBITRA.SI/WP-CONTENT/UPLOADS/2019/10/MAVRICA-V-ZEPU-DIGITAL.PDF> (19.1.2021).

TransAkcija (2015), **Rezultati raziskave potreb transspolnih oseb v Sloveniji**. Dostopno: <HTTP://TRANSAKCIJA.SI/2016/09/14/REZULTATI-RAZISKAVE-POTREB-TRANSSPOLNIH-OSEB-V-SLOVENIJI/> (19.1.2021).

TransAkcija (2017), **Priročnik za medijsko poročanje o transspolnosti. Ljubljana: TransAkcija InSTITUTE**. Dostopno: <HTTPS://TRANSAKCIJA.SI/MEDIJSKI-PRIROCNIK/> (19.1.2021).

Diversity *and* Childhood

